

Naxi folket. En minoritetskultur i Kina.

Naxifolket bor i det nordlige Yunnan i det østlige Kina. Det omfatter ca. 300.000 mennesker. Her har en gammel matriarkalsk samfundsform overlevet og fungerer den dag i dag. Naxi folkets piktogramskrift, som svarer til forløberne for det kinesiske tegnsprog, er også stadig i brug, selv om det i dag kun kan skrives og forstås af nogle få, og mest er en del af den historiske overlevering.

Kvinden er overhovedet i Naxi familien og i samfundet. Det er kvinderne, der tager sig af det fysiske arbejde, af handel, forretninger og økonomi. I det mest traditionelle Naxi samfund, Mosu samfundet, er der stadig kun kvindelig ejendomsret og arveretten går fra mor til datter. Retslige tvister afgøres af råd af ældre kvinder. Mændene tager sig af børnepasning og beskæftiger sig med have - og blomsterdyrkning, med musik og poesi, med kunsthåndværk og med religion.

Den matriarkalske kultur afspejler sig også i sproget og i klædedragten. Sættes en femininumsendelse på et ord, forstærkes ordets betydning. Sættes en maskulinumsendelse på et ord, formindskes betydningen. Sten + kvinde betyder en stor kampesten, mens sten + mand betyder en rullesten.

Den kvindelige almindelige påklædning er en arbejdsdragt med blå jakke og bukser eller nederdel, samt et forklæde og et læder - eller skindrygstykke til at beskytte ryg og skuldre mod tunge byrder. Mange Naxi kvinder går også i dag med "Mao-kasket", for at understrege deres rolle som dem, der arbejder.

Naxi folkets religion er Dongba, som har en aministisk oprindelse, og som gennem tiden har optaget elementer af den tibetanske buddhisme og taoismen i sig. Der er et gudehieraki af både kvindelige og mandlige guder. Det er mandlige præster, som udfører de religiøse ritualer.

Naxi folkets matriarkalske kultur har været stærk nok til at bibeholde nogle af sine hovedtræk i det moderne Kina, og Naxi kulturen og dens sociale normer overlever stadig i landdistrikterne, mens bybefolkningerne er integreret i den kinesiske main stream kultur.

Naxi ægtepar. Bemærk kvindens traditionelle arbejdsdragt med bæresele til tunge byrder, samt Mao-kasketterne.

Dongba tekster på papir

Dongba, naxifolkets skriftsprog.

Naxi folket udviklede en piktogramskrift parallelt med de tidlige kinesiske skriftsprog, som det er beslægtet, men ikke identisk med. Det er et af de få piktogramsprog, som stadig til en vis grad er levende og i brug, selv om det i dag vel nærmest holdes kunstigt i live for den kulturelle traditions skyld.

Naxifolkets sprog tilhører den tibetansk-burmesiske sproggruppe, som er en del af den sino-tibetanske sprogfamilie, som også omfatter de kinesiske sproggrupper.

Ordene er hovedsageligt enstavelsesord, og der er to hovedgrupper af ord (ordklasser), nominelle ord, som omfatter substantiver, pronominer og talord; og verbale ord, som omfatter bl. omfatter verber og adjektiver.

Sætninger opbygges efter følgende syntaks: S (subjekt) O (objekt) V (verbum); i modsætning til fx kinesisk SVO. De enkelte sætningsled kan kombineres af flere ord, fx to eller flere nominelle ord, eller to eller flere verbale ord.

Dongba er navnet på naxifolkets skriftsprog og kultur. Det menes at være blevet udviklet i løbet af 600-tallet, og det har træk til fælles med ældre former for kinesisk skriftsprog, selv om de ikke er en del af en fælles udvikling.

Det enkelte ord betegnes med et piktogram, dvs. et forenklet billede (tegning) af den genstand, handling eller tilstand, som ordet refererer til (er tegn for). Hertil kan føjes noter, som henviser et andet tegn eller til en stavelses lyd. Men piktogrammerne i sig selv har altså ingen som helst relation til ordets lydlige udtryk, i modsætning til bl. a. de indoeuropæiske sprog, hvor bogstaverne (grafemer) henviser til de lyde (fonemer), som ordet består af. Forskere, som har studeret Dongba-dokumenterne, har konkluderet at der findes ca. 3.500 forskellige piktogrammer, der hver for sig svarer til et ord. Lige som vi kender til synonyme (ord, der kan betyde noget forskelligt) kan nogle af dongba-piktogrammerne have op til 10 forskellige betydninger, afhængigt af den sammenhæng, de indgår i.

Tibetanerne, hvis sprog er beslægtet med naxifolkets, valgte en anden løsning, idet de i løbet af de samme århundreder importerede det indoeuropæiske sanskrit fra Indien og udviklede det til deres eget bogstav-skriftsprog med et alfabet svarende til andre indoeuropæiske alfabeter.

Sætninger dannes i dongba skriftsproget ved, at Piktogrammerne (ordtegnene) anbringes i den syntaktiske rækkefølge.

Piktogram-skriftsproget har hovedsageligt været anvendt i religiøse og kulturelle sammenhænge. Det har været det hellige sprog. I dagligdagen til regnskaber, forretninger etc. har naxifolket i højere grad brugt det enklere geba-tegnsprog, som er et skriftsprog med stavelsestegn.

Skilt med illustration og piktogrammer